

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 2002-2003**

6 MAART 2003

Wetsontwerp houdende instemming met het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002

INHOUD

Blz.

Memorie van toelichting	2
Wetsontwerp	8
Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden	9
Voorontwerp van wet	12
Advies van de Raad van State	13

SÉNAT DE BELGIQUE**SESSION DE 2002-2003**

6 MARS 2003

Projet de loi portant assentiment au Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances, fait à Vilnius le 3 mai 2002

SOMMAIRE

Pages

Exposé des motifs	2
Projet de loi	8
Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances	9
Avant-projet de loi	12
Avis du Conseil d'État	13

MEMORIE VAN TOELICHTING

De Regering legt u ter instemming het dertiende protocol bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden voor dat het Comité van Ministers van de Raad van Europa op 21 februari 2002 heeft goedgekeurd.

Het protocol is op 3 mei 2002 voor ondertekening opengesteld en door België die dag ondertekend. Het protocol is nog niet in werking getreden.

INLEIDING

Het recht op leven, «een onvervreemdbaar attribuut van de mens» en «de allerbelangrijkste waarde in de internationale hiërarchie van de rechten van de mens»(1), wordt unaniem gewaarborgd in juridisch bindende normen op universeel en regionaal niveau.

Toen deze internationale normen ter waarborging van het recht op leven werden opgesteld, werd een uitzondering gemaakt voor de voltrekking van de doodstraf indien deze door een rechter werd opgelegd na een veroordeling wegens een misdrijf waarvoor de wet in deze straf voorzag [cf. bijvoorbeeld artikel 2, eerste lid, van het Europees Verdrag inzake de rechten van de mens (hierna te noemen «het verdrag»)].

Zoals *infra* evenwel is gesteld, zijn het nationaal en internationaal recht ondertussen geëvolueerd in de richting van afschaffing van de doodstraf, zowel in het algemeen als in het bijzonder voor feiten begaan in tijd van oorlog.

Op Europees niveau betekende de aanneming in 1982 van het zesde protocol bij het verdrag een mijlpaal in dit algemene proces. Dat protocol, dat ondertussen bekraftigd is door vrijwel alle staten die partij zijn bij het verdrag, was het eerste juridisch bindende instrument in Europa — en in de wereld — dat voorzag in afschaffing van de doodstraf in vredestijd, waarbij noch afwijkingen in noodsituaties noch voorbehouden waren toegestaan. Volgens artikel 2 van dat protocol kan een staat «bepalingen in zijn wetgeving opnemen waarin is voorzien in de doodstraf voor feiten begaan in tijd van oorlog of van onmiddellijke oorlogsdreiging.» Volgens hetzelfde artikel is deze mogelijkheid evenwel beperkt tot de tenuitvoerlegging van de doodstraf in gevallen die zijn neergelegd in de wet en in overeenstemming met de bepalingen daarvan.

(1) Europees Hof voor de rechten van de mens: uitspraak in de zaak Streletz, Kessler en Krenz tegen Duitsland, 22 maart 2001, in het bijzonder de paragrafen 72, 85, 87 en 94.

EXPOSÉ DES MOTIFS

Le Gouvernement a l'honneur de soumettre à votre assentiment le Protocole n° 13 à la Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances adopté par le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe le 21 février 2002.

Le Protocole a été ouvert à la signature le 3 mai 2002, date à laquelle la Belgique a procédé à cette formalité. Il n'est pas encore entré en vigueur.

INTRODUCTION

Le droit à la vie, «attribut inaliénable de la personne humaine» et «valeur suprême dans l'échelle des droits de l'homme au plan international»(1), est unanimement reconnu par les normes juridiques contraignantes universelles et régionales.

A l'époque de l'élaboration de ces normes internationales garantissant le droit à la vie, des exceptions ont été faites pour l'application de la peine de mort, lorsqu'elle est prononcée par un tribunal, au cas où le délit est puni de cette peine par la loi [voir par exemple l'article 2 paragraphe 1 de la Convention européenne des droits de l'homme (ci-après «la Convention»)].

Depuis lors cependant, comme illustré ci-dessous, une évolution du droit interne et du droit international en faveur de l'abolition de la peine de mort s'est dessinée, tant en ce qui concerne l'abolition en général que pour des actes commis en temps de guerre en particulier.

Sur le plan européen, une étape décisive dans ce processus général a été franchie par l'adoption du Protocole n° 6 à la Convention en 1982. Ce protocole, qui a été à ce jour ratifié par la quasi-totalité des Etats parties à la Convention, a été le premier instrument juridiquement contraignant en Europe — et dans le monde — prévoyant l'abolition de la peine capitale en temps de paix, et n'autorisant aucune dérogation en cas d'urgence ni de réserves. Néanmoins, en vertu de l'article 2 dudit Protocole, «un Etat peut prévoir dans sa législation la peine de mort pour des actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre». Cependant, selon le même article, cette possibilité a été limitée à l'application de la peine de mort dans les cas prévus par la loi et conformément à ses dispositions.

(1) Cour européenne des Droits de l'Homme, Affaire Streletz, Kessler et Krenz c. Allemagne, arrêt du 22 mars 2001, notamment les paragraphes 72, 85, 87 et 94.

De Parlementaire Vergadering heeft vervolgens een praktijk ontwikkeld waarbij zij van staten die wilden toetreden tot de Raad van Europa eiste dat zij zich ertoe verbonden executies onmiddellijk op te schorten, de doodstraf uit hun nationale wetgeving te schrappen en het zesde protocol te ondertekenen en te bekraftigen. De Parlementaire Vergadering heeft ook druk uitgeoefend op landen die nalieten de verplichtingen na te komen die zij bij hun toetreding tot de Raad van Europa hadden aangegaan, of dreigden na te laten. Meer in het algemeen zette de Vergadering in 1994 de stap alle lidstaten die zulks nog niet had gedaan uit te nodigen het zesde protocol onverwijd te ondertekenen en te bekraftigen (resolutie 1044 (1994) inzake de afschaffing van de doodstraf).

Deze fundamentele doelstelling om de doodstraf af te schaffen werd tevens bevestigd door de Tweede Top van staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Raad van Europa (Straatsburg, oktober 1997). In de slotverklaring van de top riepen de staatshoofden en regeringsleiders op tot «universelle afschaffing van de doodstraf en drongen aan op handhaving tot die tijd van de opschorting van executies in Europa». Het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft op zijn beurt onderstreept dat het «de scherpe veroordeling door de Parlementaire Vergadering van gevallen waarin staten toevlucht nemen tot de doodstraf en haar vastbeslotenheid alles te doen wat in haar macht ligt om ervoor te zorgen dat de doodstraf niet langer ten uitvoer wordt gelegd» deelt(1). Het Comité van Ministers heeft vervolgens een verklaring met de titel «For a European Death Penalty-Free area» aangenomen(2).

Ondertussen deden zich in andere fora significante ontwikkelingen op aanverwant vlak voor. In juni 1998 heeft de Europese Unie «Richtsnoeren voor haar beleid inzake de doodstraf ten opzichte van derde landen» aangenomen, waarin zij deze straf in alle gevallen afwijst. In het kader van de Verenigde Naties werd in 1989 een tweede facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten aangenomen, gericht op de afschaffing van de doodstraf. Gedurende een paar jaar heeft de commissie rechten van de mens regelmatig resoluties aangenomen die oproepen tot opschorting van executies met het oog op volledige afschaffing van de doodstraf. Er moet tevens worden onderstreept dat de doodstraf geen deel uitmaakt van de straffen die het Internationaal Strafhof en de Internationale Tribuna-

(1) Reactie van het Comité van Ministers op Aanbevelingen 1246 (1994) en 1302 (1996) van de Parlementaire Vergadering betreffende de afschaffing van de doodstraf, aangenomen tijdens de 628e vergadering van de afgevaardigden van de ministers (15-16 april 1998).

(2) Aangenomen tijdens de 107e zitting op 9 november 2000.

Par la suite, l'Assemblée Parlementaire a instauré une pratique selon laquelle elle demande aux Etats qui souhaitent devenir membres du Conseil de l'Europe qu'ils s'engagent à appliquer un moratoire immédiat sur les exécutions, à supprimer la peine capitale de leur législation nationale, et à signer et ratifier le Protocole n° 6 à la Convention. L'Assemblée Parlementaire a également exercé des pressions sur les pays qui n'ont pas respecté, ou ont risqué de ne pas respecter, les engagements qu'ils ont souscrits en adhérant au Conseil de l'Europe. Plus généralement, l'Assemblée a pris l'initiative en 1994 d'inviter tous les Etats membres qui ne l'avaient pas encore fait à signer et à ratifier sans délai le Protocole n° 6 (Résolution 1044 (1994) relative à l'abolition de la peine capitale).

Cet objectif fondamental de l'abolition de la peine de mort a également été affirmé lors du Second Sommet des Chefs d'Etat et de Gouvernement des Etats membres du Conseil de l'Europe (Strasbourg, octobre 1997). Dans la déclaration finale du Sommet, les Chefs d'Etat et de Gouvernement ont appelé «à l'abolition universelle de la peine de mort et [ont] insist[é] sur le maintien, entre-temps, des moratoires existants sur les exécutions en Europe». Le Comité des Ministres a pour sa part indiqué qu'il «partage la forte conviction de l'Assemblée parlementaire contre le recours à la peine de mort et sa ferme volonté de faire tout son possible afin de faire en sorte que les exécutions capitales cessent d'avoir lieu»(1). Le Comité des Ministres a par la suite adopté une Déclaration «Pour un espace européen sans peine de mort»(2).

Entre-temps, des développements pertinents ont eu lieu en la matière dans d'autres enceintes. En juin 1998, l'Union européenne a adopté des «Orientations pour une politique à l'égard des pays tiers en ce qui concerne la peine de mort», qui déclarent notamment son opposition à cette peine dans tous les cas. Dans le cadre des Nations Unies, un Deuxième Protocole facultatif se rapportant au Pacte international relatif aux droits civils et politiques, ayant pour objectif l'abolition de la peine de mort a été adopté en 1989. Depuis quelques années, la Commission des Droits de l'Homme des Nations Unies adopte régulièrement des résolutions exigeant l'établissement d'un moratoire sur les exécutions, dans la perspective de l'abolition complète de la peine de mort. Il convient enfin de noter que la peine capitale a été exclue des sanctions

(1) Réponse du Comité aux recommandations 1246 (1994) et 1302 (1996) de l'Assemblée Parlementaire relatives à l'abolition de la peine de mort, adopté lors de la 628e réunion des Délégués des Ministres (15-16 avril 1998).

(2) Adopté lors de la 107e session, le 9 novembre 2000.

len voor het voormalige Joegoslavië en Rwanda mogen opleggen.

De specifieke aangelegenheid van de afschaffing van de doodstraf, ook voor feiten begaan in tijd van oorlog of van onmiddellijke oorlogsdreiging, moet worden beschouwd in het kader van voornoemde ontwikkelingen met betrekking tot de afschaffing van de doodstraf in het algemeen. De aangelegenheid is door de Parlementaire Vergadering voor het eerst aangehaald in aanbeveling 1246 (1994), waarin zij voorstelde dat het Comité van Ministers een aanvullend protocol bij het verdrag zou opstellen inzake de afschaffing van de doodstraf in zowel vredestijd als in oorlogstijd.

Hoewel een grote meerderheid van de Stuurgroep voor de rechten van de mens (CDDH) voorstander was van een dergelijk aanvullend protocol, gaf het Comité van Ministers op dat tijdstip politieke prioriteit aan het bewerkstelligen en handhaven van de opschoring van executies die geconsolideerd moest worden door volledige afschaffing van de doodstraf(1).

Belangrijke vooruitgang is geboekt tijdens de Europese Ministersconferentie inzake de rechten van de mens die op 3 en 4 november 2000 plaatsvond te Rome, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het verdrag. Die conferentie heeft zich duidelijk uitgesproken voor de afschaffing van de doodstraf in tijd van oorlog. In Resolutie II aangenomen door de conferentie werden de weinige lidstaten die de doodstraf nog niet hadden afgeschaft en evenmin het zesde protocol hadden bekraftigd, dringend verzocht dat Protocol zo spoedig mogelijk te bekraftigen en de opschoring van executies ondertussen strikt na te leven. In dezelfde resolutie riep de conferentie het Comité van Ministers op «de haalbaarheid van een nieuw aanvullend protocol bij het verdrag te overwegen, dat de mogelijkheid om de doodstraf te handhaven voor feiten begaan in tijd van oorlog of van onmiddellijke oorlogsdreiging zou uitsluiten» (paragraaf 14 van resolutie II). De conferentie riep de lidstaten die de doodstraf voor dergelijke feiten nog toepasten tevens op de afschaffing ervan in overweging te nemen (*ibidem*).

In het licht van onlangs aangenomen teksten en in het kader van de overweging van het Comité van Ministers gevvolg te geven aan de Conferentie van Rome, heeft de Zweedse regering tijdens de 733e vergadering van de afgevaardigden van de ministers

(1) Reactie op Aanbevelingen 1246 (1994) en 1302 (1996) van de Parlementaire Vergadering betreffende de afschaffing van de doodstraf aangenomen tijdens de 628e vergadering van de afgevaardigden van de ministers (15-16 april 1998).

que la Cour pénale internationale et les Tribunaux pénaux internationaux pour l'Ex-Yougoslavie et pour le Rwanda peuvent infliger.

La question spécifique de l'abolition de la peine de mort pour des actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre doit être comprise dans le contexte plus large des développements susmentionnés relatifs à l'abolition de la peine de mort en général. Elle a été soulevée la première fois par l'Assemblée Parlementaire dans sa Recommandation 1246 (1994), dans laquelle elle a recommandé que le Comité des Ministres élabore un nouveau protocole additionnel à la Convention, abolissant la peine de mort à la fois en temps de paix et en temps de guerre.

Alors que le Comité Directeur pour les Droits de l'Homme (CDDH) était, à une large majorité, favorable à l'élaboration d'un tel protocole additionnel, le Comité des Ministres considérait à cette époque que la priorité politique était d'obtenir et maintenir un moratoire sur les exécutions, à consolider par la suite par l'abolition complète de la peine de mort(1).

Une étape significative a été franchie lors de la Conférence Ministérielle européenne sur les Droits de l'Homme, qui s'est tenue à Rome les 3-4 novembre 2000, à l'occasion du 50e anniversaire de la CEDH. La Conférence s'est clairement prononcée en faveur de l'abolition de la peine de mort en temps de guerre. Dans la Résolution II adoptée par la Conférence, il est instamment demandé aux quelques Etats membres qui n'ont pas encore procédé à l'abolition de la peine de mort ni à la ratification du Protocole n° 6, de ratifier ce Protocole dans les plus brefs délais et, dans l'intervalle, de respecter strictement les moratoires concernant les exécutions. Dans la même résolution, la Conférence a invité le Comité des Ministres, «à examiner la faisabilité d'un nouveau protocole additionnel à la Convention excluant la possibilité de maintenir la peine de mort pour les actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre» (paragraphe 14 de la Résolution II). La Conférence a également invité les Etats membres qui connaissent encore la peine de mort pour de tels actes à envisager de l'abolir (*ibidem*).

A la lumière des textes récemment adoptés et dans le contexte de l'examen par le Comité des Ministres des suites à donner à la Conférence de Rome, le Gouvernement de la Suède a présenté une proposition pour un protocole additionnel à la Convention lors

(1) Réponse aux recommandations 1246 (1994) et 1302 (1996) de l'Assemblée Parlementaire relatives à l'abolition de la peine de mort, adopté lors de la 628e réunion des Délégués des Ministres (15-16 avril 1998).

(7 december 2000) een voorstel ingediend voor een aanvullend protocol bij het verdrag inzake de afschaffing van de doodstraf zowel in oorlogstijd als in vredestijd.

Tijdens hun 736e vergadering (10 en 11 januari 2001) verzochten de afgevaardigden van de ministers de Stuurgroep rechten van de mens «het Zweedse voorstel voor een nieuw protocol bij het verdrag te bestuderen [...] en zijn standpunt te kennen te geven over de haalbaarheid van een nieuw protocol inzake deze aangelegenheid».

In de loop van 2001 hebben de Stuurgroep rechten van de mens en het comité van deskundigen voor de ontwikkeling van de rechten van de mens (DH-DEV) het ontwerpprotocol en het toelichtend verslag uitgewerkt. Op 8 november 2001 heeft de Stuurgroep rechten van de mens het ontwerpprotocol en de toelichting bezorgd aan het Comité van Ministers, dat de tekst van het protocol heeft aangenomen op 21 februari 2002 tijdens de 784e vergadering van de afgevaardigden van de ministers en het protocol op 3 mei 2002 voor ondertekening heeft opgesteld door de lidstaten van de Raad van Europa.

Op nationaal vlak levert dit protocol voor België geen moeilijkheden op. België heeft een wet goedgekeurd tot absolute afschaffing van de doodstraf die van toepassing is op alle soorten misdrijven die zijn gepleegd in alle soorten omstandigheden, daaronder begrepen in oorlogstijd (*Belgisch Staatsblad* van 1 augustus 1996). Op internationaal vlak heeft België zonder voorbehoud het tweede facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten bekragtigd.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING VAN DE BEPALINGEN VAN HET PROTOCOL

Artikel 1 : Afschaffing van de doodstraf

Dit artikel, dat samen moet worden gelezen met artikel 2 van het protocol, bevestigt het beginsel van afschaffing van de doodstraf. Het omvat de verplichting tot afschaffing van deze straf onder alle omstandigheden, daaronder begrepen feiten begaan in tijd van oorlog of van onmiddellijke oorlogsdreiging. De tweede zin van dit artikel beoogt te onderstrepen dat het gewaarborgde recht een subjectief recht van het individu is.

Artikel 2: Verbod op afwijkingen

Krachtens artikel 15 van het verdrag kunnen de verdragsluitende partijen «in tijd van oorlog of in geval van enig andere algemene noodtoestand die het bestaan van het land bedreigt» maatregelen nemen die afwijken van hun verplichtingen ingevolge het

de la 733e réunion des Délégués des Ministres (7 décembre 2000).

Le Protocole proposé visait l'abolition de la peine de mort en temps de guerre comme en temps de paix. Lors de leur 736e réunion (10-11 janvier 2001), les Délégués des Ministres ont donné mandat au CDDH «d'étudier la proposition suédoise de nouveau protocole à la Convention (...) et de soumettre son avis sur la faisabilité d'un nouveau protocole sur la question».

Le CDDH et son Comité d'Experts pour le Développement des Droits de l'Homme (DH-DEV) ont élaboré le projet de protocole et son rapport explicatif au cours de l'année 2001. Le CDDH a transmis le projet de protocole et le rapport explicatif au Comité des Ministres le 8 novembre 2001. Ce dernier a adopté le texte du Protocole le 21 février 2002 lors de la 784e réunion des Délégués des Ministres, et l'a ouvert à la signature des Etats membres le 3 mai 2002.

Sur le plan interne belge, ce protocole ne pose aucune difficulté. La Belgique a adopté une loi abolissant la peine de mort de manière absolue qui s'applique à tous les types d'infractions, commis dans tous les types de situation, y compris en temps de guerre (*Moniteur belge* du 1er août 1996). D'autre part, sur le plan international la Belgique a ratifié sans réserve le deuxième protocole facultatif se rapportant au Pacte international relatif aux droits civils et politiques.

COMMENTAIRES SUR LES DISPOSITIONS DU PROTOCOLE

Article 1 : Abolition de la peine de mort

Cet article, qui doit être lu conjointement avec l'article 2 du Protocole, affirme le principe de l'abolition de la peine de mort. Il contient l'obligation d'abolir cette peine en toutes circonstances, y compris pour les actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre. La deuxième phrase de cet article souligne que le droit reconnu est un droit subjectif de l'individu.

Article 2 : Interdiction de dérogations

L'article 15 de la Convention européenne des Droits de l'Homme autorise les Parties contractantes, «en cas de guerre ou en cas d'autre danger public menaçant la vie de la nation», à prendre des mesures dérogante aux obligations de la Convention. Le

verdrag. Dit protocol is gericht op afschaffing van de doodstraf, ook in tijd van oorlog of van onmiddellijke oorlogs dreiging. Met het oog op de doelstelling van dit protocol is de toepassing van artikel 15 van het verdrag uitgesloten.

Artikel 3: Verbod op voorbehouden

Dit artikel bepaalt, bij wijze van uitzondering op artikel 57 van het verdrag, dat staten ten aanzien van het protocol geen voorbehoud mogen maken.

Artikel 4: Territoriale toepassing

Deze clausule inzake de territoriale toepassing is opgenomen in het model van slotbepalingen dat in februari 1980 is aangenomen door het Comité van Ministers.

De tekst ervan stemt overeen met die van artikel 5 van het zesde protocol bij het verdrag. Deze bepaling is alleen opgenomen om de bekraftiging, aanvaarding of goedkeuring door de desbetreffende staten te bespoedigen. Het derde lid strekt ertoe met een formele intrekking enkel rekening te houden of een dergelijke wijziging slechts mogelijk te maken wanneer de verdragsstaat niet langer verantwoordelijk is voor de internationale betrekkingen van een in een dergelijke verklaring omschreven grondgebied, en niet staten op enige wijze de mogelijkheid te geven de doodstraf weer in te voeren op een dergelijk grondgebied.

Artikel 5: Verhouding tot het Verdrag

Dit artikel beoogt de verhouding tussen dit protocol en het verdrag te verduidelijken door te stellen dat alle bepalingen van het verdrag van toepassing zijn met betrekking tot de artikelen 1 tot en met 4 van het protocol. Deze bepalingen omvatten vanzelfsprekend het door het verdrag ingestelde beschermingsmechanisme. Dit betekent onder andere dat een verklaring uit hoofde van artikel 4, eerste of tweede lid, van het protocol *ipso facto* de uitbreiding van de bevoegdheden van het hof tot het desbetreffende grondgebied meebrengt.

Aangezien het protocol een aanvullend protocol is, leidt het, voor zover het de partijen bij het protocol betreft, niet tot vervanging van artikel 2 van het verdrag, aangezien de eerste zin van het eerste lid en de volledige tekst van het tweede lid van dat artikel ook voor die staten van kracht blijven. Het is duidelijk dat de tweede zin van het eerste lid niet langer van toepassing is ten aanzien van de staten die partij zijn bij dit protocol. Voor zover deze verdragsstaten ook het zesde protocol bij het verdrag hebben bekraftigd, kunnen zij niet langer gebruik maken van de in artikel 2 van het zesde protocol bedoelde mogelijkheid.

présent Protocole tend précisément à abolir la peine de mort également en temps de guerre ou de danger imminent de guerre. Aussi, en raison de l'objet et du but de ce Protocole, l'applicabilité de l'article 15 de la Convention a-t-elle été exclue.

Article 3: Interdiction des réserves

Cet article a pour objet de préciser que, par exception à l'article 57 de la Convention, les Etats ne peuvent pas faire de réserves au Protocole.

Article 4: Application territoriale

Il s'agit ici de la clause d'application territoriale contenue dans le Modèle de Clauses Finales adopté par le Comité des Ministres en février 1980.

Son libellé suit de près celui de l'Article 5 du Protocole n° 6 à la Convention. Cette clause a été incluse dans le seul but de faciliter une ratification, une acceptation ou une approbation rapide par les Etats concernés. L'objet du paragraphe 3 est de prévoir une modification ou un retrait formel dans le cas où l'Etat Partie cesse d'assurer les relations internationales de tout territoire désigné dans une telle déclaration, mais en aucune manière de permettre à un Etat Partie de réintroduire la peine de mort dans ce territoire.

Article 5: Relations avec la Convention

L'objet de cet article est de préciser les relations de ce protocole avec la Convention, en indiquant que toutes les dispositions de cette dernière s'appliqueront aux articles 1 à 4 du Protocole. Ces dispositions comprennent bien entendu le système de garantie instauré par la Convention. Cela signifie, entre autres, qu'une déclaration faite en vertu des paragraphes 1 ou 2 de l'article 4 du Protocole entraîne *ipso facto* l'extension de la compétence de la Cour au territoire concerné.

En tant que protocole additionnel, il n'a pas pour résultat de supprimer — pour les Parties au protocole — l'article 2 de la Convention. En effet, la première phrase du paragraphe 1 et le paragraphe 2 demeurent toujours, même pour ces Etats, pleinement valables. Il est évident que la deuxième phrase du paragraphe 1 n'est plus applicable pour les Etats parties à ce protocole. Dans la mesure où ces Etats parties ont également ratifié le Protocole n° 6 à la Convention, ces Etats ne pourront plus recourir à la possibilité prévue à l'article 2 du Protocole n° 6. Conformément à l'article 32 de la Convention, toute question concernant

Overeenkomstig artikel 32 van het verdrag ressorteren alle aangelegenheden inzake de exacte verhouding tussen deze protocollen en tussen dit protocol en het verdrag onder de bevoegdheid van het Europees Hof voor de rechten van de mens.

Artikel 6: *Ondertekening en bekrachtiging*

Artikel 7: *Inwerkingtreding*

Artikel 8: *Taken van de depositaris*

De bepalingen van de artikel 6 tot en met 8 stemmen overeen met het door het Comité van Ministers van de Raad van Europa aangenomen model van slotbepalingen.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL.

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN.

les relations précises entre les protocoles eux-mêmes et entre le présent protocole et la Convention relève de la compétence de la Cour européenne des droits de l'homme.

Article 6: *Signature et ratification*

Article 7: *Entrée en vigueur*

Article 8: *Fonctions du dépositaire*

Les dispositions des articles 6 à 8 correspondent à la formulation du modèle de clauses finales adoptée par le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe.

Le ministre des Affaires étrangères,

Louis MICHEL.

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN.

WETSONTWERP**PROJET DE LOI**

ALBERT II,

Koning der Belgen,

*Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.*

Op de voordracht van Onze minister van Buitenlandse Zaken en van Onze minister van Justitie,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:

Onze minister van Buitenlandse Zaken en Onze minister van Justitie zijn ermee gelast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Senaat in te dienen:

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002, zal volkomen gevolg hebben.

Gegeven te Brussel, 28 februari 2003.

ALBERT

Van Koningswege:

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL.

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN.

ALBERT II,

Roi des Belges,

*À tous, présents et à venir,
SALUT.*

Sur la proposition de Notre ministre des Affaires étrangères et de Notre ministre de la Justice,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:

Notre ministre des Affaires étrangères et Notre ministre de la Justice sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives et de déposer au Sénat, le projet de loi dont la teneur suit:

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Le Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances, fait à Vilnius le 3 mai 2002, sortira son plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 28 février 2003.

ALBERT

Par le Roi:

Le ministre des Affaires étrangères,

Louis MICHEL.

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN.

(*Vertaling*)

PROTOCOL nr. 13

bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden

De Lidstaten van de Raad van Europa die dit Protocol hebben ondertekend,

ERVAN OVERTUIGD dat het recht van eenieder op leven een fundamentele waarde vormt in een democratische samenleving en dat de afschaffing van de doodstraf essentieel is voor de bescherming van dit recht en voor de volledige erkenning van de inherente waardigheid van alle mensen;

GELEID door de wens de bescherming van het recht op leven dat gewaarborgd wordt door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950 (hierna te noemen «het Verdrag») te versterken;

IN AANMERKING NEMEND dat het Zesde Protocol bij het Verdrag inzake de afschaffing van de doodstraf, ondertekend te Straatsburg op 28 april 1983, de doodstraf niet uitsluit voor feiten begaan in tijd van oorlog of onmiddellijke oorlogsdreiging;

VASTBESLOTEN de definitieve stap te zetten teneinde de doodstraf onder alle omstandigheden af te schaffen.

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN:

Artikel 1

Afschaffing van de doodstraf

De doodstraf is afgeschaft. Niemand wordt tot een dergelijke straf veroordeeld of terechtgesteld.

Artikel 2

Verbod op afwijking

Afwijking van de bepalingen van dit Protocol krachtens artikel 15 van het Verdrag is niet toegestaan.

Artikel 3

Verbod op voorbehouden

Het maken van enig voorbehoud met betrekking tot de bepalingen van dit Protocol krachtens artikel 57 van het Verdrag is niet toegestaan.

Artikel 4

Territoriale werkingssfeer

1. Elke Staat kan op het tijdstip van ondertekening of van nederlegging van zijn akte van bekragting, aanvaarding of goedkeuring, het grondgebied of de grondgebieden aanwijzen waarop dit Protocol van toepassing is.

PROTOCOLE n° 13

à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole,

CONVAINCUS que le droit de toute personne à la vie est une valeur fondamentale dans une société démocratique, et que l'abolition de la peine de mort est essentielle à la protection de ce droit et à la pleine reconnaissance de la dignité inhérente à tous les êtres humains;

SOUHAITANT renforcer la protection du droit à la vie garantie par la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fondamentales signée à Rome le 4 novembre 1950 (ci-après dénommée «la Convention»);

NOTANT que le Protocole n° 6 à la Convention concernant l'abolition de la peine de mort, signé à Strasbourg le 28 avril 1983, n'exclut pas la peine de mort pour des actes commis en temps de guerre ou de danger imminent de guerre;

RÉSOLUS à faire le pas ultime afin d'abolir la peine de mort en toutes circonstances,

SONT CONVENUS DE CE QUI SUIT:

Article 1

Abolition de la peine de mort

La peine de mort est abolie. Nul ne peut être condamné à une telle peine ni exécuté.

Article 2

Interdiction de dérogations

Aucune dérogation n'est autorisée aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 15 de la Convention.

Article 3

Interdiction de réserves

Aucune réserve n'est admise aux dispositions du présent Protocole au titre de l'article 57 de la Convention.

Article 4

Application territoriale

1 Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera le présent Protocole.

2. Elke Staat kan op elk later tijdstip, door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte verklaring, de toepassing van dit Protocol uitbreiden tot ieder ander in de verklaring aangewezen grondgebied. Met betrekking tot dat grondgebied treedt het Protocol in werking op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop die verklaring door de Secretaris-Generaal is ontvangen.

3. Iedere overeenkomstig de twee vorige leden afgelegde verklaring kan, met betrekking tot elk in die verklaring aangewezen grondgebied, worden ingetrokken of gewijzigd door middel van een aan de Secretaris-Generaal gerichte kennisgeving. De intrekking of wijziging wordt van kracht op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop die kennisgeving door de Secretaris-Generaal is ontvangen.

Artikel 5

Verhouding tot het Verdrag

Tussen de Staten die Partij zijn worden de artikelen 1 tot en met 4 van dit Protocol als aanvullende artikelen bij het Verdrag beschouwd; alle bepalingen van het Verdrag zijn dienovereenkomstig van toepassing.

Artikel 6

Ondertekening en bekrachtiging

Dit Protocol staat open voor ondertekening door de Lidstaten van de Raad van Europa die het Verdrag hebben ondertekend. Het dient te worden bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd. Een Lidstaat van de Raad van Europa kan dit Protocol niet bekrachten, aanvaarden of goedkeuren, tenzij die Staat terzelfder tijd of eerder het Verdrag heeft bekrachtigd. De akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

Artikel 7

Inwerkingtreding

1. Dit Protocol treedt in werking op de eerste dag van de maand volgend op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop tien Lidstaten van de Raad van Europa hun instemming door het Protocol te worden gebonden tot uitdrukking hebben gebracht overeenkomstig het bepaalde in artikel 6.

2. Met betrekking tot iedere Lidstaat die later zijn instemming door het Protocol te worden gebonden tot uitdrukking brengt, treedt het Protocol in werking op de eerste dag van de maand na het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop de akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring is nedergelegd.

Artikel 8

Taken van depositaris

De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geeft alle Lidstaten van de Raad van Europa kennis van:

- a. iedere ondertekening;

2 Tout Etat peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application du présent Protocole à tout autre territoire désigné dans la déclaration. Le Protocole entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3 Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée ou modifiée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait ou la modification prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 5

Relations avec la Convention

Les Etats Parties considèrent les articles 1 à 4 du présent Protocole comme des articles additionnels à la Convention, et toutes les dispositions de la Convention s'appliquent en conséquence.

Article 6

Signature et ratification

Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe qui ont signé la Convention. Il sera soumis à ratification, acceptation ou approbation. Un Etat membre du Conseil de l'Europe ne peut ratifier, accepter ou approuver le présent Protocole sans avoir simultanément ou antérieurement ratifié la Convention. Les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 7

Entrée en vigueur

1 Le présent Protocole entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date à laquelle dix Etats membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par le présent Protocole conformément aux dispositions de son article 6.

2 Pour tout Etat membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par le présent Protocole, celui-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 8

Fonctions du dépositaire

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera à tous les Etats membres du Conseil de l'Europe :

- a toute signature;

- b. de nederlegging van iedere akte van bekraftiging, aanvaarding of goedkeuring;
- c. iedere datum van inwerkingtreding van dit Protocol overeenkomstig met de artikelen 4 en 7;
- d. iedere andere handeling, kennisgeving of mededeling met betrekking tot dit Protocol.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd, dit Protocol hebben ondertekend.

GEDAAN te Vilnius op 3 mei 2002, in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek, in een enkel exemplaar, hetwelk zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa zal gewaarmerkte afschriften doen toekomen aan iedere Lidstaat van de Raad van Europa.

b le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation;

c toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à ses articles 4 et 7;

d tout autre acte, notification ou communication, ayant trait au présent Protocole.

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

FAIT à Vilnius, le 3 mai 2002, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats membres du Conseil de l'Europe.

**VOORONTWERP VAN WET VOOR ADVIES
VOERGELEGD AAN DE RAAD VAN STATE**

Voorontwerp van wet houdende instemming met het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002, zal volkomen gevolg hebben.

**AVANT-PROJET DE LOI SOUMIS
À L'AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT**

Avant-projet de loi portant assentiment au Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances, fait à Vilnius le 3 mai 2002

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

Le Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances, fait à Vilnius le 3 mai 2002, sortira son plein et entier effet.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
34.319/2

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, op 28 oktober 2002 door de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem, binnen een termijn van ten hoogste een maand, van advies te dienen over een voorontwerp van wet «houdende instemming met het Protocol nr. 13 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, gedaan te Vilnius op 3 mei 2002», heeft op 17 februari 2003 het volgende advies gegeven:

Bij het ontwerp zijn geen opmerkingen te maken.

De kamer was samengesteld uit:

De heer Y. KREINS, kamervoorzitter;

De heren J. JAUMOTTE en M. BAGUET, staatsraden;

Mevrouw B. VIGNERON, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J. REGNIER, eerste auditeur-afdelingshoofd. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld door de heer Y. CHAUFFOURAUX, adjunct-referendaris.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer J. JAUMOTTE.

De griffier,

B. VIGNERON.

De voorzitter,

Y. KREINS.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
34.319/2

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères, le 28 octobre 2002, d'une demande d'avis, dans un délai ne dépassant pas un mois, sur un avant-projet de loi «portant assentiment au Protocole n° 13 à la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, relatif à l'abolition de la peine de mort en toutes circonstances, fait à Vilnius le 3 mai 2002», a donné le 17 février 2003, l'avis suivant:

Le projet n'appelle aucune observation.

La chambre était composée de :

M. Y. KREINS, président de chambre;

MM. J. JAUMOTTE et M. BAGUET, conseillers d'État;

Mme B. VIGNERON, greffier.

Le rapport a été présenté par M. J. REGNIER, premier auditeur chef de section. La note du Bureau de coordination a été rédigée par M. Y. CHAUFFOURAUX, référendaire adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. J. JAUMOTTE.

Le greffier,

J. VIGNERON.

Le président,

Y. KREINS.